

İsrail'in “Gönüllü Göç” Politikası ve Uluslararası Hukukun Sınası

Av. Abdülkadir TOK, 31 Temmuz 2025

<https://www.turkiyearastirmalari.org/2025/07/31/yayinlar/analiz/israilin-gonullu-goc-politikasi-ve-uluslararasi-hukukun-sinavi/>

Gazze’de yaşanan insani kriz, aralıksız süren askerî operasyonlar ve zaman zaman gündeme gelen ateşkes müzakereleri, uluslararası kamuoyunun gündemini yoğun biçimde meşgul etmektedir. Bölgedeki yıkımın boyutu, sivil kayıpların artışı ve temel insani ihtiyaçlara erişimin neredeyse imkânsız hâle gelmesi, dünya medyasında ve diplomatik platformlarda sıkça tartışılmaktadır. Ancak bu yoğun gündem, İsrail’in “gönüllü göç” adı altında yürüttüğü ve gerçekte Gazze’yi sistematik biçimde insansızlaştırmaya, yani Filistinli sivilleri fiilen tehciire zorlamaya yönelik uzun vadeli stratejisinin çoğu zaman arka planda kalmasına, hatta gözden kaçmasına yol açmaktadır.

Bu yazıda, İsrail’in “gönüllü göç” politikası ve bu politikanın uluslararası hukuk, insan hakları ve savaş hukuku açısından doğurduğu sonuçlar; yargı mekanizmalarının işlevsizliği ve uluslararası toplumun tepkileri ışığında kapsamlı biçimde ele alınacaktır. Özellikle son BRICS Zirvesi’nde de vurgulanan uluslararası sistemin yetersizliği ve mevcut yargı mekanizmalarının İsrail karşısındaki etkisizliği, analizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Böylece gündemin gölgesinde kalan bu tehdidin hem hukuki hem de insani boyutlarıyla görünür kılınması ve uluslararası kamuoyunun dikkatine sunulması amaçlanmaktadır.

Gündemin Gölgesinde Kalan Tehdit

Gazze’de yaşanan insani kriz ve devam eden askerî operasyonlar, uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeye devam etmektedir. Ancak bu yoğun gündemin arkasında, İsrail’in “gönüllü göç” politikasıyla Gazze’yi sistematik olarak insansızlaştırma stratejisi çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Medya ve diplomatik platformlarda genellikle anlık gelişmeler ve insani yardım odaklı tartışmalar ön planda olurken İsrail’in uzun vadeli demografik mühendislik girişimleri yeterince sorgulanmaktadır. Oysa bu strateji, sadece bölgesel güvenlik meselesi olmanın ötesinde, uluslararası hukuk ve insan hakları açısından ciddi bir tehdit teşkil etmektedir.

Dahası gündemin yoğunluğu ve uluslararası toplumun dikkatinin dağılması, İsrail’in bu stratejisini daha az denetimle ve uluslararası baskı olmadan uygulamasına olanak tanımaktadır. İsrail, Filistinli sivilinlerin yaşadıkları topraklardan sistematik biçimde uzaklaştırılmasını hedefleyen bu politika ile Gazze’nin demografik yapısını kalıcı olarak değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle gündemin gölgesinde kalan bu tehdit hem hukuki hem de insani boyutlarıyla uluslararası toplumun dikkatinden kaçmamalı, özellikle insan hakları ve uluslararası hukuk perspektifinden sürekli olarak izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

İsrail’in “Gönüllü Göç” Stratejisi ve Sonuçları

İsrail’in Gazze’de uyguladığı “gönüllü göç” politikası, uluslararası kamuoyuna insani bir çözüm gibi sunulmakta; ancak pratikte, Filistinli sivilinlerin yaşadıkları topraklardan sistematik biçimde uzaklaştırılmasını hedefleyen bir demografik mühendislik stratejisi olarak işlev görmektedir. Bu söylem, askerî operasyonlar, altyapı yıkımı, temel ihtiyaçlara erişimin engellenmesi ve sürekli güvenlik tehdidi gibi çok boyutlu baskı araçlarıyla desteklenmektedir. İsrail, Gazze’de yaşamı sürdürülemez hâle getirerek Filistinlilerin bölgeyi terk etmesini “gönüllü” bir tercih olarak göstermeye çalışmakta; böylece uluslararası hukukun açıkça yasakladığı zorunlu göç uygulamalarını meşrulaştırma çabası içine girmektedir.

Bu stratejinin temel hedefi, Gazze’nin demografik yapısını kalıcı olarak değiştirmek ve bölgeyi kademeli biçimde insansızlaştırmaktır. “Gönüllü göç” söylemi, uluslararası toplumun tepkisini azaltmak ve İsrail’in uygulamalarını hukuki ve ahlaki açıdan savunulabilir kılmak için araçsallaştırılmaktadır. Ancak savaş ve abluka koşullarında, temel yaşam haklarından mahrum bırakılan bir halkın göç etmesi, gerçek anlamda gönüllülüğten ziyade, zorunlu bir hayatta kalma refleksidir. Bu nedenle, “gönüllü göç” kavramı, uluslararası hukukta rızanın geçerliliği için gerekli olan özgür irade ve baskıdan uzak ortam koşullarını karşılamamaktadır.

Sahadaki fiili sonuçlar ise Filistinli sivillerin kitlesel olarak yerinden edilmesi, Gazze'nin toplumsal dokusunun parçalanması ve bölgenin insansızlaştırılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu tablo, yalnızca günümüzle sınırlı değildir; İsrail'in 1948'deki Nakba (Büyük Felaket) ve 1967'deki Altı Gün Savaşı sırasında uyguladığı zorunlu göç, işgal ve ilhak politikalarının güncellenmiş bir versiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. O dönemlerde de yüzbinlerce Filistinli, askerî baskı, şiddet ve sistematik tehcir yoluyla topraklarından koparılmış, demografik yapı radikal biçimde değiştirilmiştir. Bugün bu politika ile meşrulaştırılmaya çalışılan uygulamalar, esasen bu tarihsel sürekliliğin bir devamı niteliğindedir.

Birleşmiş Milletler ve çeşitli insan hakları kuruluşları, İsrail'in bu uygulamalarının sivillerin zorla yerinden edilmesi anlamına geldiğini ve uluslararası hukuka aykırı olduğunu defalarca [raporlamıştır](#). Sonuç olarak, “gönüllü göç” söylemi hem stratejik bir araç hem de uluslararası hukukun ihlalini perdeleyen bir retorik olarak karşımıza çıkmaktadır. İsrail'in bu politikası, geçmişte olduğu gibi bugün de işgal ve ilhak hedefleriyle bağlantılı olarak Filistin topraklarının demografik ve siyasi haritasını kalıcı biçimde değiştirmeye yöneliktir.

Gönüllülük İddiasının Hukuki Geçersizliği

Uluslararası hukuk, sivillerin zorla yerinden edilmesini ve toplu sürgünleri kesin biçimde yasaklamaktadır. 1949 tarihli IV. Cenevre Sözleşmesi'nin 49. maddesi, işgal altındaki topraklarda sivillerin zorla nakledilmesini veya sürgün edilmesini açıkça yasaklamaktadır. Aynı şekilde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun çeşitli kararları ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nün 7. maddesi, “nüfusun zorla yerinden edilmesi”ni insanlığa karşı suç olarak tanımlamaktadır. Bu normlar, savaş ve çatışma koşullarında dahi sivillerin korunmasını ve yerinden edilmelerinin önlenmesini amaçlamaktadır.

İsrail'in Gazze'de uyguladığı “gönüllü göç” politikası, uluslararası hukukta rızanın geçerliliği için gerekli olan özgür irade ve baskıdan uzak ortam koşullarını sağlamamaktadır. Savaş, abluka, temel ihtiyaçlardan mahrum bırakma ve sürekli güvenlik tehdidi altında yaşayan bir halkın göç etmesi, gerçek anlamda gönüllülüğten ziyade zorunlu bir hayatta kalma refleksidir. Bu nedenle, İsrail'in “gönüllü göç” söylemi, uluslararası hukuk açısından geçersizdir ve fiilen zorunlu göç anlamına gelmektedir. Uluslararası hukukta “gönüllülük” kavramı, bireylerin herhangi bir dış baskı, tehdit veya zorlama olmaksızın özgür iradeleriyle hareket etmelerini gerektirir. Oysa Gazze'de, sivillerin karşı karşıya olduğu askerî tehdit, insani yardıma erişim engelleri ve temel yaşam koşullarının ortadan kaldırılması, göç kararının özgür iradeyle

alınmasını imkânsız kılmaktadır. Bu bağlamda, “gönüllülük” iddiası, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda etik ve insani açıdan da kabul edilemez bir argümandır.

Birleşmiş Milletler ve çeşitli insan hakları kuruluşları, İsrail’in uygulamalarını sivillerin zorla yerinden edilmesi olarak nitelendirmiş ve uluslararası hukuka aykırı bulmuştur. Bu nedenle “gönüllü göç” söylemi, uluslararası hukukun temel ilkeleriyle çelişen, zorunlu göçün gizli bir biçimi olarak görülmelidir.

Gazze’de Demografik Mühendislik: İnsansızlaştırma Stratejisinin Sonuçları

İsrail’in, baskı altında gerçekleşen göçü meşrulaştıran söylemiyle uyguladığı politikalar, Gazze’de sadece kitlesel yerinden edilmeye neden olmakla kalmayıp bölgenin demografik yapısında kalıcı ve geri döndürülemez değişikliklere yol açmaktadır. Demografik mühendislik, bir bölgenin etnik, dinî veya ulusal bileşimini değiştirmeye yönelik kasıtlı ve sistematik uygulamaları ifade eder ve Gazze’de yaşananlar bu kavramın somut bir örneğidir. Filistinli sivillerin göçe zorlanması, Gazze’nin toplumsal dokusunun parçalanmasına, ailelerin ve toplulukların dağılmasına ve bölgenin tarihsel-kültürel kimliğinin aşınmasına neden olmaktadır. Bu süreç, sadece bireysel hak ihlalleriyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda kolektif hafızanın, toplumsal dayanışmanın ve yerel ekonominin de ciddi biçimde zedelenmesine yol açmaktadır. Uluslararası hukukta demografik mühendislik uygulamaları, özellikle “etnik temizlik” ve “insanlığa karşı suç” kavramlarıyla ilişkilendirilmekte ve ağır yaptırımlara tabi tutulmaktadır.

Gazze’deki insansızlaştırma stratejisinin bir diğer önemli sonucu, bölgenin siyasi ve coğrafi olarak kontrolünün kolaylaştırılmasıdır. Nüfusun azaltılması, İsrail’in askerî ve idari kontrolünü pekiştirmekte; aynı zamanda gelecekteki olası barış müzakerelerinde Filistin tarafının elini zayıflatmaktadır.^[1] Bu durum, yalnızca mevcut insani krizi derinleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda uluslararası toplumun barış ve adalet arayışını da sekteye uğratmaktadır. Gazze’de uygulanan demografik mühendislik politikaları, bireysel ve toplumsal düzeyde telafisi mümkün olmayan zararlara yol açmakta; uluslararası hukukun temel ilkeleriyle ve insan hakları normlarıyla açıkça çelişmektedir. Bu tür stratejiler, yalnızca Filistin halkının varlığını ve toplumsal bütünlüğünü tehdit etmekle kalmamakta, aynı zamanda bölgesel istikrarı ve uluslararası hukuk düzeninin meşruiyetini de ciddi biçimde sarsmaktadır. Böylece Gazze’deki insansızlaştırma politikalarının etkileri, dar bir coğrafi alanla sınırlı kalmayıp küresel düzeyde barış, adalet ve insan hakları mücadelesini de doğrudan etkilemektedir.

Uluslararası Yargı Mekanizmalarının İşlevsizliği ve BRICS Zirvesi'nin Eleştirileri

İsrail'in Gazze'de yürüttüğü zorunlu göç ve demografik mühendislik politikaları, uluslararası normların açıkça ihlali niteliği taşımaktadır. Ancak mevcut yargı mekanizmalarının, bu ihlalleri önleme ve sorumluları hesap verme sürecine dahil etme konusunda büyük ölçüde yetersiz kaldığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), İsrail'e yönelik yaptırım ve müdahale kararlarında çoğunlukla siyasi vetolar nedeniyle işlevsizleşmekte; özellikle ABD'nin sürekli veto hakkını kullanması, uluslararası toplumun etkili bir müdahale geliştirmesinin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Bu tablo, uluslararası hukukun evrenselliği ve bağlayıcılığı açısından derin bir meşruiyet sorununa işaret etmektedir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) ve Uluslararası Adalet Divanı (UAD) gibi kurumlar ise ya yetki tartışmalarıyla ya da siyasi baskılarla karşı karşıya kalmakta, soruşturma ve yargılama süreçleri ya başlatılamamakta ya da sonuçsuz bırakılmaktadır. İsrail'in uluslararası yargı organlarının kararlarını tanımama eğilimi ve bazı Batılı devletlerin bu tutumu desteklemesi, uluslararası adaletin işlevsizleşmesine ve hukuki yaptırım gücünün zayıflamasına yol açmaktadır. Böylece uluslararası hukuk normları çoğu zaman yalnızca teoride varlığını sürdürmekte, pratikte ise siyasi çıkarlar belirleyici olmaktadır.

Son BRICS Zirvesi'nde de bu yapısal sorunlar açıkça gündeme getirilmiş; zirve bildirilerinde, mevcut uluslararası sistemin İsrail'in uluslararası yükümlülüklerini ihlal eden uygulamalarına karşı gerçek anlamda bir denetim ve hesap verebilirlik mekanizması oluşturamadığı vurgulanmıştır. BRICS ülkeleri, özellikle Batılı devletlerin çifte standartlı yaklaşımlarını ve uluslararası yargı organlarının siyasi baskılara açık yapısını eleştirerek adaletin gücünün lehine işlediği bir düzene dönüşmesinin küresel barış ve istikrar açısından ciddi bir tehdit oluşturduğuna dikkat.

Bu çerçevede, Gazze'de yaşananlar yalnızca bir insan hakları ve insani kriz meselesi değil, aynı zamanda uluslararası hukuk düzeninin ve yargı mekanizmalarının güvenilirliği açısından da bir turnusol işlevi görmektedir. İsrail'in politikaları karşısında uluslararası yargı organlarının etkisiz kalması, uluslararası toplumun adalet ve hesap verebilirlik iddiasını önemli ölçüde gölgelemektedir.

Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Sorumluluğu

Gazze'deki zorunlu göç ve demografik mühendislik uygulamalarına karşı uluslararası toplumun tepkisi genellikle söylem düzeyinde kalmakta, somut ve etkili müdahaleler yetersiz

kalmaktadır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve bölgesel örgütlerin kınama ve raporları önemli olmakla birlikte, İsrail'in fiilî uygulamalarını durduracak bağlayıcı yaptırımlar ve caydırıcı mekanizmalar henüz hayata geçirilmemiştir. Bu durum, mevcut insani krizin derinleşmesine ve benzer ihlallerin başka bölgelerde de örnek alınmasına zemin hazırlamaktadır.

Uluslararası hukuk, özellikle Cenevre Sözleşmeleri ve Birleşmiş Milletler Şartı, devletlere ve uluslararası kuruluşlara savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar karşısında önleyici ve müdahale edici sorumluluklar yüklemektedir. Ancak siyasi çıkarlar, ittifak ilişkileri ve jeopolitik dengeler, etkili müdahalelerin önünde engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda, uluslararası toplumun sorumluluğunu yerine getirebilmesi için öncelikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkının sınırlandırılması veya askıya alınması yönünde reformlar gündeme alınmalıdır. Böylece siyasi engellerin aşılması ve hızlı karar alma mekanizmalarının işletilmesi mümkün olacaktır.

Uluslararası hukuk mekanizmalarının etkinliği, sadece Uluslararası Ceza Mahkemesi ile sınırlı kalmamaktadır. Uluslararası Adalet Divanı (UAD) kararlarının bağlayıcılığı ve uygulanabilirliği de kritik öneme sahiptir. Mevcut durumda, UAD kararlarının uygulanmasında yaşanan zorluklar ve özellikle Güvenlik Konseyi'nde veto hakkının kötüye kullanımı, uluslararası hukukun etkinliğini ciddi şekilde zayıflatmaktadır. Bu nedenle, veto müessesesinin revize edilerek özellikle savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar gibi ağır ihlallerde veto hakkının sınırlandırılması veya askıya alınması yönünde reformlar acilen gündeme alınmalıdır. Böylece siyasi çıkarların uluslararası adaletin önüne geçmesi engellenerek kararların hızlı ve etkili bir şekilde uygulanması sağlanabilir. Ayrıca, UAD ve diğer uluslararası yargı organlarının kararlarının uygulanmasını denetleyecek bağımsız ve güçlü mekanizmaların oluşturulması, uluslararası hukuk düzeninin meşruiyetini ve etkinliğini artıracaktır. Ek olarak uluslararası toplumun İsrail'e yönelik ekonomik yaptırımları genişletmesi ve uygulamada kararlılık göstermesi gerekmektedir. Bu yaptırımlar arasında silah ambargolarının, ticari kısıtlamaların ve finansal işlemlerin denetlenmesi yer almalıdır. Yaptırımların etkinliği için uluslararası finans kurumları ve ticaret örgütleriyle iş birliği artırılmalı, yaptırımlara uymayan devlet ve şirketlere karşı hukuki ve diplomatik yaptırımlar uygulanmalıdır. Ayrıca, uluslararası insan hakları örgütlerinin ve bağımsız denetim mekanizmalarının rolü güçlendirilerek ihlallerin belgelenmesi, raporlanması ve kamuoyuna duyurulması sistematik hâle getirilmelidir.

Hukuki süreçlerin etkinleştirilmesi için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yetki alanının genişletilmesi ve mahkemenin kararlarının uygulanabilirliğinin sağlanması kritik

önemdedir. UCM'nin İsrail'in uygulamalarına ilişkin soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin hızlandırılması, uluslararası toplumun adalet mekanizmalarına olan güvenini artıracaktır. Bununla birlikte uluslararası adaletin sağlanması için devletlerin UCM kararlarına uyma yükümlülükleri konusunda bağlayıcı mekanizmalar geliştirilmelidir. İnsani yardımın etkin ve kesintisiz ulaştırılması için uluslararası insani yardım koridorlarının güvence altına alınması ve bu koridorların bağımsız uluslararası gözlemciler tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Bölgesel aktörlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel toplulukların sürece dahil edilmesi, yardımın ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını ve kaynakların etkin kullanılmasını sağlayacaktır. Ayrıca insani yardımın sadece acil ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp uzun vadeli kalkınma ve yeniden yapılanma projelerini de içermesi önemlidir. Bunun yanı sıra uluslararası toplumun barış sürecine aktif katılımı ve arabuluculuk rolünün güçlendirilmesi gerekmektedir. Taraflar arasında güven inşası sağlanmadan kalıcı çözüm mümkün olmayacaktır. Bu kapsamda, uluslararası aktörlerin tarafsız ve adil bir yaklaşım benimseyerek çatışmanın temel nedenlerine odaklanan kapsamlı müzakereleri teşvik etmesi elzemdir. Barış sürecinde insan hakları ve uluslararası hukuk normlarının öncelikli olarak gözetilmesi, kalıcı barışın temel taşlarından biridir.

Son olarak, uluslararası toplumun eğitim, sağlık ve ekonomik destek programlarıyla Gazze'deki toplumsal dayanışmayı ve direnci güçlendirmesi gerekmektedir. Bu tür programlar, bölgedeki sosyal dokunun yeniden inşasına katkı sağlayacak ve insansızlaştırma stratejilerinin etkilerini azaltacaktır. Uzun vadede, bölgesel istikrar ve barış için bu tür yapısal desteklerin artırılması kritik önemdedir. Bu çok boyutlu ve yapısal politika önerileri hayata geçirilmediği sürece uluslararası toplumun güvenilirliği ve insan hakları savunusundaki inandırıcılığı ciddi biçimde zedelenmeye devam edecektir. Dolayısıyla sadece söylemde kalmayarak somut adımlar atılması ve uluslararası hukukun gerektirdiği sorumlulukların yerine getirilmesi gerekmektedir.

[1] Oruç Haydar, Kriter Dergi, "Gazze'nin Akıbetine Yönelik Farklı Perspektifler," Sayı: 93, 2024, ss. 46-48.